

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/44101,Zaklady-Azotowe-Pulawy.html>
06.05.2024, 18:28

Zakłady Azotowe Puławy

Hasło wydrukowane w **Tom V**

Zakłady Azotowe Puławy, przedsiębiorstwo przemysłu chemicznego uruchomione w 1966 jako producent amoniaku i mocznika; rozbudowane w następnych kilkunastu latach pod kątem rozszerzenia asortymentu produkcji (m.in. kaprolaktam i melamina). 1979 zatrudniały 5900 pracowników jako czwarty pod względem wielkości zakład pracy na Lubelszczyźnie.

11-16 VII 1980 w ZA Puławy na różnych wydziałach miały miejsce odosobnione strajki oraz zgłaszanie postulatów bez przerywania pracy.

3-5 IX 1980 Zdzisław Kudyk udał się do MKS w Gdańsku jako przedstawiciel załogi w celu zasięgnięcia informacji nt. tworzenia nowych związków zawodowych. 6 IX 1980 zorganizowano spotkanie informacyjne załogi nt. tworzenia NSZZ. 7-8 IX 1980 uformował się Tymczasowy [Komitet Założycielski](#) w składzie: Zdzisław Kudyk (przewodniczący), Jan Łodyga (sekretarz), Teofil Parfianowicz, Michał Sałacki, Jan Wawer i Andrzej Załęcki. 10 IX 1980 Z. Kudyk uczestniczył w Świdniku w utworzeniu Międzyzakładowego Środkowo-Wschodniego Komitetu Założycielskiego NSZZ z siedzibą w Lublinie wchodząc w jego skład. 13 IX 1980 Bogdan Masiak z ZA Puławy został przewodniczącym utworzonego MKZ w Puławach. 17 IX 1980 Z. Kudyk z ZA Puławy uczestniczył w Gdańsku w spotkaniu przedstawicieli NSZZ z całego kraju w Gdańsku, gdzie zapadła decyzja o tworzeniu ogólnopolskiego związku „S”.

19 IX 1980 TKZ zwołał zebranie założycielskie NSZZ z udziałem reprezentantów poszczególnych wydziałów; zebrano 4200 podpisanych deklaracji związkowych (80 proc. załogi); zdecydowano o powołaniu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Pracowników ZA Puławy w Puławach. Komitet Założycielski powiększono do 31

osób, a prezydium stanowili dotychczasowi członkowie-założyciele. W następnych dniach powołano zespół statutowy do opracowania własnego statutu organizacji. W związku ze złożeniem w sądzie w Warszawie wniosku o rejestrację ogólnopolskiego związku, 27 IX 1980 Komitet Założycielski NSZZ Pracowników ZA Puławy zdecydował o wejściu w skład „S” i przyjęciu jej statutu.

17 X 1980 podczas zebrania związkowego „S” w zakładzie doprowadzono do odwołania dyr. naczelnego; domagano się także m.in. nauczania religii w szkołach oraz budowy nowego kościoła w Puławach; powołano 25-osobową Komisję Robotniczą (przew. Jan Skrzyniarz) o charakterze rozliczeniowym wobec władz i administracji zakładu.

28 XI 1980 zorganizowano I WZD „S” ZA „Puławy” z udziałem 243 delegatów reprezentujących 23 koła z poszczególnych jednostek organizacyjnych zakładu. Wybrano 8-osobową KZ w składzie: Zdzisław Kudyk (przewodniczący), Jan Łodyga (z-ca), Andrzej Załęcki (zastępca), Marek Papużyński, Krystyna Murat, Stanisław Dębicki, Józef Stopka i Małgorzata Kurtycz. W XII 1980 zaczęto wydawać własne pismo związkowe: początkowo jako „«Solidarność» w Zakładach Azotowych”, a od III 1981 jako „Biuletyn Informacyjny NSZZ «Solidarność» KZ Z.A. «Puławy»”.

IV-V 1981 w I WZD Regionu Środkowo-Wschodniego uczestniczyło 12 delegatów ZA Puławy; K. Murat i B. Masiak z ZA Puławy zostali wybrani do ZR. W V-VI 1981 w hali sportowej ZA Puławy odbyło się I WZD Oddziału Ziemia Puławska. 13 VI 1981 do Zarządu Oddziału „S” w Puławach weszło 6 przedstawicieli ZA Puławy: Andrzej Starzak (przewodniczący), Halina Komsta (wiceprzewodnicząca), Janusz Łodyga (wiceprzewodniczący), Stanisław Bajew, Jan Klimkiewicz i Stanisław Rębowicz.

6 VIII 1981 pod auspicjami „S” utworzono Komitet Założycielski Samorządu Pracowniczego ZA Puławy (przewodniczący Franciszek Kotowski). 15-16 VIII 1981 na terenie ZA Puławy odbył się III Ogólnopolski Zjazd Prasy Związkowej „S” z udziałem 58 dziennikarzy „S” z całego kraju. W IX 1981 „S” ZA Puławy zrzeszała 5594

związkowców. W IX-X 1981 w I KZD uczestniczyła jako delegat K. Murat z ZA „Puławy”. 5 XI 1981 podczas III tury II WZD „S” ZA Puławy powiększono skład KZ do 15 osób. Znaleźli się w niej: Z. Kudyk (przewodniczący), S. Dębicki, Joanna Dubieniecka, Jan Fląder, Kazimiera Górską, Władysław Kapcia, J. Łodyga, M. Papużyński, Zdzisław Pecio, Jerzy Saniewski, J. Stopka, Danuta Szczech, Józef Ścibol, Wiesław Wałęka, Zbigniew Welo.

13 XII 1981 internowani: Z. Kudyk (od 30 IV 1982 na przepustce, 16 VI 1982 uchylono internowanie), B. Masiak (30 IV 1982 zwolniony), K. Murat (24 XII 1981 zwolniona), T. Parfianowicz (24 III 1982 zwolniony), J. Skrzyniarz (21 VII 1982 zwolniony).

14 XII 1981 o godz. 7.00 na wiecu pracowników (1 tys. osób) pod przewodnictwem Zygmunta Woźnego zdecydowano o rozpoczęciu strajku okupacyjnego z częściowym wyłączeniem procesów produkcyjnych. W węższym gronie wyłoniono KS w składzie: Z. Woźny (przewodniczący), Z. Benicki, Andrzej Kłopotowski, J. Okoń i J. Saniewski. Poza przewodniczącym Woźnym skład KS utajniono. Właściwymi ośrodkami strajku stały się sterownie na wydziałach: Amoniak I (kierujący Z. Woźny), Amoniak II (Z. Benicki), Kaprolaktam (Henryk Ścierzyński), Mocznik i Saletra Amonowa. Według SB strajkowało ok. 3 tys. osób. W strajku ZA Puławy brali udział także pracownicy Przedsiębiorstwa Robót Montażowych Przemysłu Chemicznego Montochem w Gliwicach Zarząd Robót Montażowych w Puławach oraz 35-osobowa grupa z Instytutu Nawozów Sztucznych w Puławach. W trakcie strajku wydano dwa numery pisma „Biuletyn Strajkowy”, zredagowane przez Zdzisława Wiśniewskiego i S. Dębickiego. Druk na ramce zorganizował Czesław Stolar, który 15 XII 1981 wniósł na teren ZA Puławy zapas matryc i farbę drukarską. 16 XII 1981 podjęto pierwszą próbę nacisku na strajkujących przy użyciu oddziału wojska i 2 czołgów (zajęto bramę nr 1 i budynek dyrekcji, po czym wycofano się). 17 XII 1981 grupa strajkujących kierowana przez Grzegorza Sulimę umieściła duży drewniany krzyż na bramie nr 1. Przy tej okazji sprowadzono na teren ZA Puławy 200-osobową grupę strajkujących pracowników pobliskiego Zakładu Doświadczalnego Instytutu Podstawowych Problemów

Techniki PAN Techpan w Warszawie Zakład w Puławach, zagrożonych pacyfikacją. 18 XII 1981 zgodnie z decyzją KS ewakuowano poza teren ZA Puławy przewodniczącego Z. Woźnego, który rozpoczął ukrywanie się. 19 XII 1981 kierowanie strajkiem przejął Z. Benicki. Strajk ograniczono do dwóch wydziałów: Amoniak II i Kaprolaktam. O godz. 13 wokół ZA Puławy pojawiły się duże siły pacyfikacyjne wojska i MSW, które o godz. 15 wkroczyły na teren zakładu, otaczając i izolując oba strajkujące wydziały. ZOMO dokonało siłowego wtargnięcia do zabarykadowanych sterowni. W efekcie rozmów z komisarzem wojskowym płk. Wojciechem Łepkowskim uzgodniono opuszczenie zakładu w zorganizowanej kolumnie (według SB wyprowadzono ok. 900 strajkujących). ZA Puławy były ostatnim strajkującym zakładem pracy na Lubelszczyźnie.

Według SB bezpośrednio po pacyfikacji zatrzymano 30 osób. Kilkanaście zostało w następnych tygodniach zwolnionych z pracy (m.in. Z. Benicki, S. Dębicki, Krzysztof Futera, J. Gapiński, Stanisław Gol, Janusz Michan, J. Okoń, Czesław Różycki, J. Saniewski, Marian Sobich, J. Stopka, Z. Wiśniewski, Z. Woźny, Wiesław Wydra i A. Załęcki). 21 XII 1981 Z. Wiśniewski za udział w grudniowym strajku został ukarany przez kolegium grzywną (5 tys. zł). 21 XII 1981 prokuratura wszczęła śledztwo ws. zorganizowania strajku w ZA Puławy. Aresztowani zostali: 21 XII 1981 - J. Saniewski, 23 XII 1981 - Z. Benicki i J. Okoń oraz S. Dębicki (19 I 1982 zwolniony z aresztu). 22 I 1982 Sąd Wojewódzki w Lublinie skazał J. Saniewskiego na 3 lata pozbawienia wolności, Z. Benickiego na 2 lata pozbawienia wolności i J. Okonia na 3 miesiące aresztu. Najdłużej odbywał wyrok J. Saniewski (15 XI 1982 zwolniony warunkowo). Sprawa Z. Benickiego (od 15 II 1982 przerwa w odbywaniu kary) w wyniku rewizji trafiła ponownie do sądu i została umorzona.

30 XII 1981 na polecenie dyrekcji zdemontowano krzyż strajkowy z bramy nr 1; Henryk Sztaba z 40-osobową grupą związkowców „S” przeniósł krzyż do kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Puławach.

2 I 1982 na terenie ZA Puławy zatrzymany J. Łodyga, który 13-22 XII 1981 jako wiceprzewodniczący oddziału podjął

próbę ukrywania się. 6 I 1982 zdecydowano o jego internowaniu (14 VIII 1982 pobity w czasie buntu internowanych w Kwidzynie; 15 X 1982 zwolniony z internowania).

Od I 1982 na terenie ZA Puławy prowadzono wielokrotne akcje ulotkowe i malowania napisów. 13 V 1982 na Kaprolaktamie wywieszono flagę z napisem „S”. 31 VIII 1982 na rusztowaniach budynku elektrociepłowni ZA Puławy wywieszono biało-czerwoną flagę z napisem „S”.

29 IV 1982 zatrzymana Halina Komsta z ZA Puławy i objęta śledztwem w związku z wypadką organizacji o nazwie Komitet Obrony Narodowej „S” w Puławach. Zwolniona z pracy. 27 VII 1982 Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie skazał ją na 3 lata pozbawienia wolności (17 III 1983 zwolniona warunkowo).

12 V 1982 internowano dwóch kolejnych działaczy „S” wyrzuconych z pracy po strajku grudniowym. Byli to: J. Gapiński (15 X 1982 zwolniony z internowania) i Z. Wiśniewski (6 XII 1982 zwolniony z internowania).

V-VI 1982 powołano Tymczasową Komisję Zakładową „S” ZA Puławy w składzie: Marek Matras (przewodniczący), Z. Zubowski, Jerzy Kustra, a później także Andrzej Owczarz. Z. Zubowski wszedł także do powołanego równolegle Tymczasowego Zarządu Oddziału „S” Ziemia Puławska.

10 VI 1982 na czele procesji Bożego Ciała w Puławach grupa 8 związkowców „S” ZA Puławy ubranych w biało-czerwone szarfy niosła grudniowy krzyż strajkowy zdemontowany z bramy nr 1.

2 IX 1982 w Biurze Projektów ZA Puławy w skład komisji socjalnej wybrany został J. Gapiński przebywający w tym czasie w Ośrodku Odosobnienia w Kwidzynie.

8 X 1982 ujawnił się w KW MO w Lublinie przewodniczący grudniowego strajku Z. Woźny, ukrywający się od 18 XII 1981 i poszukiwany listem gończym. Po złożeniu wyjaśnień zwolniony. Mimo obietnicy amnestii, w V 1983 objęty aktem oskarżenia, a w VI 1983 postawiony przed sądem. 7 VII 1983

został uniewinniony w sprawie kierowania grudniowym strajkiem, ale ukarany grzywną w wys. 3 tys. zł za kontynuowanie działalności związkowej.

8 X 1982 przeprowadzono zmasowaną akcję malowania napisów „Solidarność” na terenie ZA Puławy w zw. z uchwaleniem przez Sejm PRL nowej ustawy o zw. zawodowych. 9 X 1982 na kominie elektrociepłowni ZA Puławy wywieszono kolejną flagę „S”. 11 X 1982 Stefan Malinowski wywiesił na chłodni kominowej Amoniaku II 60-metrowy transparent „S”. 20–21 X 1982 kontynuowano akcje ulotkowe i malowania napisów „S”. 22 X 1982 na terenie Amoniaku II wypuszczono w górę 1,5-metrowy balon na uwięzi z napisem „S”, ściągnięty w dół przy pomocy zakładowej straży pożarnej.

5 XI 1982 Witold Głos, J. Kustra i Z. Zubowski powołani na 3-miesięczne rzekome ćwiczenia wojskowe na poligon w Czerwonym Borze k. Łomży:

10 XI 1982 w ZA „Puławy” zawieszono na uwięzi kolejne dwa duże balony z napisem „Solidarność”, umieszczono dwa transparenty i dwie flagi „S” oraz przeprowadzono akcję malowania napisów „Solidarność” oraz akcję rozrzucania ulotek sygnowanych przez TKZ i wzywających do udziału w popołudniowym wiecu. Na zakończenie I zmiany, grupa związkowców „S” opuszczających zakład zatrzymała się przed bramą główną i odśpiewała *Rotę*. 1–2 XII 1982 siedmiu uczestników tej demonstracji zostało ukaranych przez kolegium ds. wykroczeń, zaś Roman Kuta został kilka tygodni później zwolniony z pracy.

XI 1982 - XII 1983 wydawane było pismo podziemne „Biuletyn Informacyjny NSZZ «Solidarność» TKZ ZA «Puławy»”, redagowane przez Z. Wiśniewskiego.

13 XII 1982 na wewnętrznej estakadzie zakładu wywieszono flagę z napisem „Solidarność”. 12 I 1983 nad drogą wewnątrzzakładową zawieszono duży balon „S”. 19 IV 1983 przeprowadzono akcję malowania napisów „Solidarność” na terenie zakładu. W nocy 25/26 IV 1983 rozrzucono ulotki wzywające do bojkotu obchodów 1 V. W nocy 7/8 VII 1983

kontynuowano akcję malowania napisów. 24/25 VII 1983 rozrzucono ulotki nawiązujące do strajków lipcowych 1980. 10 VIII 1983 kolportowano kilka rodzajów ulotek pochodzących z Regionu Mazowsze. 10-11 XI 1983 kolejne akcje ulotkowe.

W ramach próby ukrócenia działań puławskiej „S”, 20 XII 1983 SB przeprowadziła przeszukania mieszkań i stanowisk pracy siedmiu działaczy „S” ZA Puławy (Włodzimierz Darka, Marian Kopiński, Jacek Kołodziej, Zenon Kozakiewicz, J. Kustra, A. Owczarż i H. Ścierzyński), którzy zostali zatrzymani. 22 XII 1983 wobec A. Owczarża zastosowano areszt. 29 XII 1983 przeszukano mieszkanie Z. Zubowskiego, który został zatrzymany, a 31 XII 1983 aresztowany. 16 II 1984 przeszukano mieszkania i stanowiska pracy trzech kolejnych działaczy „S” (Z. Gajowiak, S. Malinowski i Jerzy Syta). 16 III 1984 zwolniono z aresztu A. Owczarża. 17 VII 1984 aktem oskarżenia skierowanym wobec 10 działaczy puławskiej „S” objęci zostali także A. Owczarż i Z. Zubowski z ZA Puławy. 26 VII 1984 sąd umorzył postępowanie karne na mocy amnestii. 2 VIII 1984 Z. Zubowski został zwolniony z aresztu.

28 III 1985 V Ogólne Zebranie Delegatów ZA Puławy (samorząd pracowniczy) przyjęło uchwałę postulującą przywrócenie do pracy wszystkich pracowników zwolnionych na podstawie przepisów stanu wojennego. 25 X 1985 podczas zebrania rady pracowniczej b. przew. Zarządu Oddziału „S” Ziemia Puławska A. Starzak ponowił wnioski w tej sprawie.

1987 według SB w ZA „Puławy” do reżimowych związków zawodowych należało 1600 pracowników (na 5100 zatrudnionych); wśród załogi było 597 członków PZPR, 18 tajnych współpracowników i 16 kontaktów operacyjnych; zakłady nadzorowało 2 etatowych funkcjonariuszy SB.

27 XI 1987 grupa 80 pracowników Amoniaku I zażądała powtórzenia wyborów do rady pracowniczej uważając je za sfałszowane przez władze, które nie chciały dopuścić do przejęcia rady przez „S” na kolejną kadencję (zarzut manipulacji i fałszerstwa sformułowano wobec przewodniczącego reżimowych związków zawodowych).

7-8 IX 1988 wśród pracowników ZA Puławy zbierano podpisy pod petycją domagającą się przyspieszenia rozmów przy Okrągłym Stole oraz legalizacji „S”. 26 IX 1988 wybrano Komitet Założycielski „S” ZA Puławy w składzie: S. Bajew, Edward Cieplak, Tadeusz Dudek, Jacek Grudzień, Aleksander Jóźko, Marek Kotowski, Jerzy Ogórek, Leszek Sulima, A. Starzak, H. Sztaba, Stefan Śliwczyński. 27 IX 1988 do Sądu Wojewódzkiego w Lublinie złożono wnioski o rejestrację organizacji zakładowej „S”. 29 IX 1988 przedstawiciele Komitetu Założycielskiego zgłosili się do dyrektora naczelnego. 30 IX 1988 podczas zebrania delegatów samorządu pracowniczego S. Bajew z „S” zgłosił postulat ponownego przyjęcia do pracy osób zwolnionych za działalność w „S” oraz postawienia na terenie zakładu krzyża upamiętniającego pracowników, którzy zginęli w wypadkach podczas pracy.

9 II 1989 pięciu przedstawicieli „S” ZA Puławy (S. Bajew, A. Starzak, L. Sulima, S. Śliwczyński i Sławomir Wodecki) uczestniczyło w powołaniu Tymczasowej Międzyzakładowej Komisji Związkowej „S” Ziemia Puławska. VI 1989 odbyło się WZD „S” ZA Puławy; wybrano KZ, której przewodniczącym został L. Sulima (wkrótce dokooptowany do składu TZR Środkowo-Wschodniego). X 1989 pięciu przedstawicieli „S” ZA Puławy weszło w skład Prezydium Zarządu Oddziału „S” Ziemia Puławska (J. Grudzień jako przewodniczący, J. Łodyga jako wiceprzewodniczący, Józef Strzałkowski jako sekretarz oraz L. Sulima); w ZO znalazł się także A. Owczarz.

1992 zakłady przekształcono w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa jako ZA Puławy SA. 2001 zakłady zatrudniały 3800 osób (1300 w „S”). 2005 spółka sprywatyzowana przez emisję akcji na giełdzie z zachowaniem pakietu kontrolnego przez Skarb Państwa. 2012 skonsolidowana jako Grupa Azoty ZA Puławy SA w ramach Grupy Azoty.

Marcin Dąbrowski

[Puławy, Region Środkowo-Wschodni](#)

[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)